

KÖRFEZ İŞBİRLİĞİ KONSEY ÜYESİ ÜLKELERİN TURİZM PERFORMANSLARININ SEYAHAT VE TURİZM GELİŞİMİŞLİK ENDEKSİ ÜZERİNDEN PSI ve ENTROPİ TABANLI TOPSIS İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Leyla İŞBİLEN^{1*}

Özet

Bu çalışmada Körfez İşbirliği Konsey (KİK) üyesi ülkelerinin turizm performansları Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi (TTDI) üzerinden analiz edilmiştir. Çalışmanın verileri Dünya Ekonomik Forumu TTDI 2024 Raporu'ndan elde edilmiştir. Değerlendirme sürecinde PSI, Entropi-tabanlı TOPSIS ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) her üç yönteme göre de ilk sırada yer almıştır. Vizyon 2030 projesiyle yepyeni bir portre çizmeye başlayan Suudi Arabistan ikinci sırada, 2022 Dünya Kupası mirası ile büyük bir üne kavuşan Katar ise üçüncü sırada yer almıştır. TTDI'nın 17 alt göstergesi için Entropi Yöntemi ile elde edilen ağırlıklandırmaya göre en önemli kriter ise, "Turist hizmetleri ve Altyapı" olmuştur. Kullanılan yöntemler arasında sıralama bakımından PSI ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS birebir aynı sıralamayı vermiş, Entropi-tabanlı TOPSIS'in sıralaması ise bu iki yöntem ile çok yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur (Spearman $\rho=0,9429$). Bu çalışmanın, KİK üyesi ülkelerin turizm performansının Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleriyle ölçülmesini konu alan çok az sayıdaki çalışmayla birlikte literatüre anlamlı bir katkı yapacağı düşünülmektedir. Uygulamada kullanılan PSI'nın diğer ÇKKV yöntemlerine göre yeni bir yöntem oluşu, PSI'nın subjektif ağırlıklandırma riskinin önüne geçen yapısı da bu çalışmanın özgünlüğünü pekiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, TTDI, Körfez Ülkeleri, PSI, Entropi, TOPSIS.

Geliş Tarihi:

15.10.2025

Revizyon Tarihi:

20.12.2025

Kabul Tarihi:

23.12.2025

Yayın Tarihi:

30.12.2025

DOI Numarası:

10.71340/sinopeta
d.1803898

*Sorumlu yazar:

Leyla İşbilen

Evaluation of the Tourism Performances of Gulf Cooperation Council Member Countries through the Tourism and Travel Development Index Using PSI and Entropy-Based TOPSIS

Abstract

In this study, the tourism performances of Gulf Cooperation Council (GCC) member countries were analyzed using the Travel and Tourism Development Index (TTDI). The data for this study were obtained from the World Economic Forum's TTDI 2024 Report. PSI, entropy-based TOPSIS, and equally weighted TOPSIS methods were used in the evaluation process. According to the analysis results, the United Arab Emirates (UAE) ranked first in all three methods. Saudi Arabia, which started drawing a brand new profile with its Vision 2030 project, ranked in second, while Qatar, which gained great fame with the legacy of the 2022 World Cup, ranked in third. According to the weighting obtained by the Entropy Method for the TTDI's 17 sub-indicators, the most important criterion was "Tourist Services and Infrastructure". In terms of ranking, PSI and Equal Weighted TOPSIS yielded identical results, while the ranking of Entropy-based TOPSIS was found to be highly correlated with these two methods (Spearman $\rho=0.9429$). This study is expected to make a significant contribution to the literature, alongside the very few studies that focus on measuring the tourism performance of GCC member countries using multi-criteria decision-making (MCDM) methods. The fact that PSI, used in the application, is a novel method compared to other multi-criteria decision-making methods, along with its structure that overcomes the risk of subjective weighting, also reinforces the originality of this study.

Keywords: Tourism, TTDI, Gulf Countries, PSI, Entropy, TOPSIS.

Received Date:

15.10.2025

Revision Date:

20.12.2025

Accepted Date:

23.12.2025

Published Date:

30.12.2025

DOI Number:

10.71340/sinopeta
d.1803898

*Corresponding

Author: Leyla
İşbilen

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölümü, isbilen@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8643-7702

Önerilen Atf:

İşbilen, L. (2025). Körfez İşbirliği Konsey Üyesi Ülkelerin Turizm Performanslarının Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi Üzerinden PSI ve Entropi Tabanlı TOPSIS ile Değerlendirilmesi. *Sinop-e: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 221-242. Doi: 10.71340/sinopetad.1803898

1. GİRİŞ

Turizm, ziyaretçilerin bir yıldan az bir süre için, iş, eğlence, kişisel amaçlar vb. doğrultusunda kendi ikametinden farklı bir destinasyona seyahat etmesidir (Sarı Çallı, 2015, s.136; UNWTO, 2010, s. 10). Eski dönemlerde insanlar genellikle sağlık, ticaret, dini ritüeller, vb. gereksinimler amacıyla seyahat ederlerken, sanayi devriminden sonra refah düzeyinin yükselmesi, boş zamanın artmasıyla birlikte farklılaşan ihtiyaçlar neticesinde turizm kavramı popüler hale gelmiştir (Can & Benli, 2024; Sarı Çallı, 2015, s.136). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü’ne göre turizm, ileri ve gelişmiş destinasyonları destekleyerek önemli bir ekonomik büyüme ve istihdam motoru haline gelmiştir (“Int. Tour. Highlights, 2024 Ed.”, 2024). Turizm sektörü özellikle gelişmekte olan ülkeler için döviz getirmesi, alt yapı olanaklarının çoğalması ve yeni istihdam faaliyetlerinin yaratılması açısından çok önemli katkılar sunmaktadır (Sungur Avcı & Avcı, 2025, s. 222).

Turizm, küresel ekonomik rekabet bağlamında her geçen gün daha değerli ve önemli bir hale gelmektedir. Gerek sektörel çalışmalarda, gerekse üniversitelerde turizmin alt dalları üzerinde kürsüler açılmakta ve bilimsel faaliyetler yürütülmektedir. Turizmdeki gelişimin ölçülmesi, ülkeler arasındaki kıyaslamaların yapılabilmesi için çeşitli endeksler bulunmaktadır. Bunların başında ise Turizm ve Seyahat Gelişmişlik Endeksi (TTDI: tourism travel development index) gelmektedir.

Turizm ve Seyahat Gelişmişlik Endeksi (TTDI), Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından hesaplanmakta ve periyodik olarak yayınlanmaktadır. 2007-2019 döneminde Turizm ve Seyahat Rekabetçilik Endeksi (TTCI) şeklinde adlandırılan ve iki yılda bir yayınlanan endeks, 2022’den itibaren sürdürülebilirlik ve dayanıklılık vurgusuyla, TTDI adını almıştır (Gürsakar & Arlı, 2023, s.641). Endeksin adındaki bu dönüşüm, seyahat ve turizm kavramlarının özellikle sürdürülebilirlik ve dayanıklılık bakımından daha geniş bir kapsama eriştiğini, sektörün ekonomik ve sosyal gelişimdeki artan rolüne dikkat çekmektedir (Sungur Avcı & Avcı, 2025).

TTDI, beş temel gösterge ve 17 alt gösterge üzerinden hesaplanmaktadır. Birinci göstergenin adı “Olumlu Ortam”dır. Bu göstergenin beş alt göstergesi vardır: iş ortamı, güvenlik ve emniyet, sağlık ve hijyen, insan kaynakları ve iş gücü piyasası, bilgi ve iletişim teknolojileri hazırlığı. İkinci göstergenin adı “Seyahat&Turizm politikası ve mümkün kılan koşullar”dır. Bu göstergenin üç alt göstergesi vardır: seyahat ve turizme öncelik verilmesi, seyahat ve turizme açıklık, fiyat rekabetçiliği. Üçüncü göstergenin adı “Altyapı ve Hizmetler”dir. Bu göstergenin üç alt göstergesi vardır: hava taşımacılığı altyapısı, kara ve liman altyapısı, turist hizmetleri ve altyapısıdır. Dördüncü göstergenin adı “Seyahat ve Turizm Kaynakları”dır. Bu göstergenin üç alt göstergesi vardır: doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, eğlence dışı kaynaklar. Beşinci ve son göstergenin adı “Seyahat ve Turizm Sürdürülebilirliği”dir. Bu göstergenin altı alt göstergesi vardır: çevresel sürdürülebilirlik, seyahat ve turizm enerji sürdürülebilirliği, kirlilik ve çevresel koşullar, doğanın korunması, seyahat&turizmin sosyoekonomik etkisi, seyahat ve turizmin talep sürdürülebilirliği (WEF, 2024, s.8).

Bu alışmada Körfez İşbirliği Konsey Üyesi lkelerinin turizm performansları PSI (Tercih Seçim Endeksi) yaklaşımıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Körfez İşbirliği Konsey Üyesi lkeler; Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE: Yedi emirlikten oluşan bir federasyondur), Katar, Bahreyn, Kuveyt ve Umman'dır. Bu amaçla, Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 raporundaki TTDI verileri kullanılmış, Körfez lkelerinin bahsi geçen 17 alt gösterge bakımından objektif bir sıralaması yapılarak, hem toplu olarak hem de ülkeler bazında hangi göstergelerde sorun olduğu, en önemli göstergenin hangileri olduğu vb. derinlemesine analizler gerçekleştirilmiştir. PSI yönteminde kriterlerin ağırlıklandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır fakat bu çalışmada TTDI'nın en önemli olan (en büyük ağırlığa sahip) kriterini belirlemek için Entropi yöntemi kullanılmıştır.

Literatür incelemesinde ülkelerin turizm performanslarının ÇKKV (ok Kriterli Karar Verme) yöntemleriyle ve diğer çeşitli yöntemlerle ölçüldüğü çalışmalardan bir seçki şu şekilde özetlenmiştir:

Gürsakal & Arlı (2023), Dünya Ekonomik Forumunun 2022 TTDI verilerinin kullanıldığı çalışmada, sürdürülebilir uluslararası turizmin gelişimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla kantil regresyon yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada iki bağımlı değişken kullanılmıştır: uluslararası turist varış sayısı, uluslararası turizm gelirleri (cari ABD \$). Bağımsız değişkenler ise TTDI'nın çevresel sürdürülebilirlik, sosyoekonomik dayanıklılık ve koşullar, seyahat ve turizm talep baskısı ve etkisine ait alt göstergelerdir. Çalışmanın sonucunda TTDI değişkeninin turizm gelirlerini pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği grlmştir (Gürsakal & Arlı, 2023).

şimşek Yağlı (2024), Avrupa ile Avrasya lkelerinin performans değerlendirmesini PSI ile yapmıştır. 2024 raporu verileri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada en önemli bulunan kriter "Kültürel Kaynaklar" bulunmuştur. En nemsiz kriter ise "Kara ve Liman Altyapısı"dır. lke sıralamasında birinci lke İşpanya'dır. Tacikistan ise en son sırada yer almıştır. Çalışmanın bulgularının TTDI sıralamasıyla benzerlik gösterdiği ancak bazı noktalarda farklılıklar tespit edildiği belirtilmiştir (şimşek Yağlı, 2024).

Sungur Avcı & Avcı (2025), Türk devletlerinin (Türkiye, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Kırgızistan) turizm performanslarını ölçmek amacıyla doküman analizi ve çok Boyutlu lkleme yöntemlerinden PREFSCAL analizi kullanmışlardır. WEF 2021 TTDI verilerinin kullanıldığı çalışmanın sonucunda Türk devletlerinde turizm gelişiminde sürdürülebilir politikaların uygulanması gerektiği, altyapının güçlendirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik politikalarının benimsenmesi önerilmiştir (Sungur Avcı & Avcı, 2025).

Son yıllarda PSI ve Entropi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir seçki ise şu şekilde özetlenmiştir:

Akyüz & Aka (2015), imalat performansı ölümünde PSI kullanmışlardır. Cam sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın ayna, satine ve kris üretim bantları için sekiz aylık dönemdeki gelişim performansı incelenmiştir (Akyüz & Aka, 2015).

Gral (2016), Turizm destinasyonlarının rekabetçilik gücünü değerlendirmek amacıyla WEF TCI 2015 verileri üzerinden Entropi yöntemi kullanarak ağırlıklandırma yapmıştır. En önemli kriter "Doğal ve Kültürel Kaynaklar" olarak bulunmuştur (Gral, 2016).

Tunca, vd. (2016), OPEC  lkelerinin performanslarını Entropi-MAUT yöntemiyle değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda en önemli kriter Kanıtlanmış Doğalgaz Rezervleri(milyar m³), en başarılı ülke ise İran'dır (Tunca vd., 2016).

Karaatlı (2016), Türkiye'nin 2003-2014 dönemindeki turizm performansını Entropi-Gri İlişkisel Analizile değerlendirmiştir. ÇKKV'deki alternatifler yıllardır. Çalışmanın bulgularına göre en önemli kriter "İç Hat Yolcu Sayısı"dır. Ele alınan dönemde turizm performansı bakımından en başarılı yıl "2014" yılı bulunmuştur (Karaatlı, 2016).

Tuş & Aytaç Adalı (2018), ÇKKV yöntemlerinden CODAS ve PSI yöntemlerini kullanarak, personel değerlendirmesi üzerine bir çalışma yapmışlardır. Denizli'de bir tekstil firmasının personel seçim problemi için yapılan çalışmada, personel değerlendirme kriterleri CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırılmış, sıralama ise hem PSI ile hem de CODAS ile gerçekleştirilmiştir. En önemli kriterin "İş Deneyimi" olduğu tespit edilmiştir (Tuş & Aytaç Adalı, 2018).

Altıntaş (2024), G7  lkelerinin demokrasi performansını ÇKKV yöntemlerinden PSI ile değerlendirmiştir. Ülkelerin demokrasi sıralaması: Kanada, Almanya, İngiltere, Japonya, Fransa, İtalya ve ABD olarak bulunmuştur (Altıntaş, 2024).

Çalışmanın bundan sonraki bölümleri; çalışmaya konu olan Körfez İşbirliği Konsey  yesi ülkelerin kısaca tanıtılması, yöntem, bulgular ve sonuç şeklinde tasarlanmıştır.

Yapılan literatür taramasında ülke performanslarının TTDI üzerinden değerlendirildiği çalışma sayısının son derece kısıtlı olduğu görülmüştür. Körfez  lkeleri ile ilgili olarak ise bu anlamda hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın başlıca amacı, ülkelerin turizm performanslarının değerlendirilmesinde TTDI endeksi üzerinden çok kriterli bir analiz gerçekleştirmektir. Bu çalışmanın, turizm performansını konu alan, ÇKKV modellerinin kullanıldığı diğer eserlerle birlikte, bundan sonraki yıllarda yapılacak kıyaslamaların standart bir zemine oturtulmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada ÇKKV yöntemlerinden PSI ve Entropi tabanlı TOPSIS kullanılmıştır. Turizm alanında yapılan performans değerlendirilmelerinde AHP, AHP-TOPSIS, Fuzzy AHP-TOPSIS, VIKOR, MOORA, CRITIC-WASPAS, vb. sıklıkla kullanıldığı g r lmektedir. ÇKKV modellerinin hibrit kullanımı, kullanılan yöntemlerin zayıf yönlerini dengeleyerek daha güvenilir bir sıralama gerçekleştirmektedir. Fakat, PSI dışındaki yöntemlerde ağırlıklar ya uzman görüşü ile belirlenerek dışsal bir biçimde analize dahil edilmekte, ya da modelin (VIKOR, TOPSIS, vb.) kendi içinde hesaplanarak performans sıralaması yapılmaktadır. Özellikle subjektif ağırlıkları kullanan AHP, Fuzzy-AHP, vb. yöntemlerde ise belirlenen ağırlıkların ne kadar geçerli olduğu hemen her zaman bir tartışma konusu olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada kriter ağırlıkları olmadan performans analizi yapabilen PSI yöntemi tercih edilmiştir. İkinci aşamada ise, PSI'nın yaptığı sıralamanın doğruluğunun karşılaştırabilmesi için Entropi tabanlı TOPSIS uygulanarak elde edilen sıralamalar arasındaki ilişkinin gücü Spearman Korelasyon Katsayısı ile  l lm şt r.

2. KÖRFEZ İşBİRLİĞİ KONSEY ÜYESİ ÜLKELERİNİN KISA BİR TANITIMI

Körfez İşbirliği Konseyi'ne üye olan ülkeler; Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Bahreyn, Kuveyt ve Umman'dır. Ülkelerin siyasi haritası Görsel 1'de görölmektedir:

Görsel 1. Körfez İşbirliği Konsey Üyesi Ülkeleri

Kaynak: Wikipedia, 2025.

Bu bölümde bahsi geçen ülkelerin özellikle turizm bakımından kısa tanıtımlarına yer verilmiştir. Ayrıca her ülkenin ikonik mekânlarından birer örnek paylaşılmıştır.

2.1. Suudi Arabistan

2014-2016 Arap Baharı dönemi Suudi Arabistan'ın radikal islamcı ve cihatçı örgütler tarafından zarar gördüğü, rakibi İran'ın yükselişe geçtiği bir dönemdir fakat 2015'te tahta çıkan Kral Selman bin Abdülaziz ve ardından oğlu Muhammed bin Selman'ın Arabistan'ın petrole dayalı rantiyeci ekonomisini dönüştürmeyi amaçlayan Vizyon 2030 projesini duyurmaları ile birlikte tüm dikkatler Suudi Arabistan'a çevrilmiştir (Bingöl, 2021). Vizyon 2030 projesi temelde Arabistan'ın modernleşmesini esas almaktadır. Proje elitleri merkeze alan üç ayaklı bir projedir; birinci ayağı krallık elitlerinin ortaya koyduğu NEOM (Tebuk bölgesinde inşa edilmesi düşünölen mega kent projesi) vb. çılgın projelerin inşa edilebilmesini sağlamak amaçlı eğitimli uzman Suudi gençlerinin istihdam edilmesidir, ikinci ayağı İşlam'ın en önemli kutsal mekânlarına sahip olunmasından kaynaklı milliyetçiliktir, fakat sadece Hac turizmi değil, kadınları ve gençleri hizmet sektöründe istihdam edecek şekilde yeni destinasyonların ve rotaların oluşturulması istenmektedir, üçüncüsü ulusal ekonomiyi çeşitlendirmek ve petrolün hegemonyasından kurtarmaktır (Çinkara, 2023). Proje kapsamında Kızıldeniz'de tatil köyleri lüks villalar inşa edilmesi, dalış, çöl turları, macera ve doğa turizmi de hefelenmektedir. Görsel 2'de Suudi Arabistan'da bulunan Kâbe görölmektedir.

Görsel 2. Suudi Arabistan - Kâbe

Kaynak: Turna.com, 2018.

Suudi Arabistan 2025 Küresel Barış Endeksi'ne göre dünyada 90. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada 14. sıradadır (Numbeo, 2025).

2.2. Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Yedi emirlikten oluşan BAE'nin en önemli turizm lokomotifi Dubai'dir. Dünyanın en lüks otellerinin, alışveriş merkezlerinin yer aldığı Dubai, zenginlerin uğrak noktası haline gelmiştir. Dubai'ye ait olan Emirates Hava Yolları küresel uçuşlarda Dubai'den aktarmalara ağırlık vererek burayı adeta bir cazibe merkezi haline getirmektedir. BAE hükümetinin resmi açıklamalarına göre milli servetin petrolden sonraki en önemli bileşeni turizm gelirleridir (WAM, n.d.).

Görsel 3. Dubai

Kaynak: Biletbayı Blog, 2024.

BAE, 2025 Küresel Barış Endeksi'ne göre dünyada 52. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada ilk sıradadır (Numbeo, 2025).

2.3. Katar

Adeta bir gökdelenler ülkesi olan Katar, 2022’de yapılan Dünya Kupası Katar için son derece önemli bir tanınırlık kazandırmıştır. Katar’ın da Vizyon 2030 projesi bulunmaktadır. Fakat bu proje kapsamında sadece lüks tutkunlarına alışveriş ve çılgın eğlenceler vaad etmenin yanı sıra, Arap kültürünün tanıtımı, sanatı ve tarihi de merkeze alınmıştır. Katar’da kendi vatandaşları için kıyafte zorunluluğu belirlemiştir, turistlere herhangi bir müdahale bulunmamakla birlikte, diz altı kıyafetler giymeleri tavsiye edilmektedir.

Görsel 4. Katar-İnci Adası

Kaynak: Biletbayi Blog, 2020.

Katar, 2025 Küresel Barış Endeksi’ne göre dünyada 27. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada 27. sıradadır (Numbeo, 2025).

2.4. Bahreyn

1971’de İngiltere’den koparak Anayasal Monarşi ile yönetilmeye başlayan Bahreyn, Suudi Arabistan’ın doğusunda, Basra Körfezi’nde yer alan takım adalardan oluşmaktadır. Nüfusunun %50’ye yakını Araplar, kalan kısmı ise Asyalılardır (INSAMER, t.y.).

Bahreyn’in en önemli turist potansiyelini Suudi Arabistan’dan günübirlik ya da birkaç günlüğüne ziyarete gelen turistler oluşturmaktadır. Bahreyn’in diğer körfez ülkelerine göre daha rahat bir ortama sahip olması (alkol servisine izin verilmesi, renkli gece hayatı, önemli şovlara ev sahipliği yapması), Kral Fahd Köprüsü ile direk bir ulaşım imkânı olması, Bahreyn’i bir cazibe noktası yapmıştır. Ayrıca, Formula 1 pistinin olması, çok büyük ve modern kongre merkezlerine sahip olması da ayrıca küresel düzeyde turist çekmesine imkân tanımaktadır.

Görsel 5. Bahreyn

Kaynak: Biletbayı Blog, 2025.

Bahreyn, 2025 Küresel Barış Endeksi'ne göre dünyada 100. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada 100. sıradadır (Numbeo, 2025).

2.5. Kuveyt

Anayasal Monarşi ile yönetilen Kuveyt'te nüfusun %30'u Kuveytli, %30'u Arap, geri kalanı ise Asyalıdır. Yaz aylarında hava sıcaklıkları 45 derecenin üzerinde seyrettiği için turistik geziler için en ideal zaman Kasım-Nisan dönemidir.

Kuveyt'te turizm hedefleri dolaylıdır. Bahreyn ve BAE gibi öncelikli hedefleri arasında yer almamaktadır. Alkol yasağı ve ölçülü giyinme zorunluluğu batılı turistler için olumsuz bir portre çizmektedir. Vizyon 2035 projesi kapsamında öncelik ticaret ve finans merkezi olmaya verilmiştir. Körfezin en zengin ülkelerinden biri olmasına rağmen daha çok kültür, tarih ve iş için seyahat eden turistleri cezbetmektedir.

Görsel 6. Kuveyt Kuleleri

Kaynak: Obilet Blog, 2025.

Kuveyt, 2025 Küresel Barış Endeksi'ne göre dünyada 31. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada 31. sıradadır (Numbeo, 2025).

2.6. Umman

Monarşi ile yönetilen ülkenin başkenti Muskat'tır. Kalkınma önceliklerinde turizm ilk sırada yer almaktadır, bunu tarım, balıkçılık ve imalat sanayi takip etmektedir (DEİK, 2017). Diğer körfez ülkeleri gibi Umman'ın da modernleşme projesi bulunmaktadır. Projenin adı Vizyon 2040'tır. Umman'ın hedefleri zenginlik, şatafat ve çılgın eğlenceler yerine, doğal güzelliklere dayanan, petrolün esaretinden kurtulmuş sürdürülebilir bir turizme sahip olmaktır. lleri, doğal güzellikleri ile doğa ve macera turizmi açısından son derece önemli destinasyonlara sahiptir.

şekil 7. Umman-Maskat

Kaynak: Biletbayı Blog, 2025.

Umman, 2025 Küresel Barış Endeksi'ne göre dünyada 42. sıradadır (Institute for Economics & Peace, 2025). Güvenlik endeksi bakımından Numbeo 2025 yıl ortası verilerine göre dünyada 42. sıradadır (Numbeo, 2025).

3. YÖNTEM

Körfez Işbirliği Konsey yesi ülkelerin turizm performans değerlendirmesinde WEF 2024 TTDI verileri kullanılmıştır. TTDI'nın beş temel gösterge ve 17 alt göstergesi üzerinden gerçekleştirilen performans değerlendirilmesinde ÇKKV yöntemlerinden biri olan PSI (tercih seçim yöntemi) kullanılmıştır. Bunun devamında ise, PSI'nın yaptığı sıralamayı karşılaştırmak amacıyla Entropi tabanlı TOPSIS ile bir sıralama gerçekleştirilmiştir. Entropi ile hesaplanan ağırlıklar objektif ağırlıklar olduğu için, şayet bu iki sıralama için hesaplanan Sperman Sıra Korelasyonu istatistiksel olarak anlamlı bulunursa, PSI'nın ağırlıklara gereksinim duymadan ortaya koyduğu performans sıralamasının doğru ve güvenilir olduğu teyit edilmiş olacaktır. Uygulamanın gerçekleştirildiği turizm ve seyahat endeksi

TTDI'nın temel ve alt göstergeleri ile bu alt göstergelerin TOPSIS yönteminin uygulanması için gerekli olan fayda/maliyet yönelimleri Tablo 1'de sunulmuştur (Gürsakar & Arlı, 2023; WEF, 2024):

Tablo 1. TTDI'nın Temel ve Alt Göstergeleri, Alt Göstergelerin Perofmans Analizindeki Katkı Yönleri

Temel Gösterge	Alt Göstergeler	Kriterin katkısı (Fayda/Maliyet Yönü)
1. Etkinleştirici ortam	1. İş ortamı	Fayda
	2. Güvenlik ve emniyet	Fayda
	3. Sağlık ve hijyen	Fayda
	4. İnsan kaynakları, işgücü	Fayda
	5. Bilişim teknolojilerine hazır olma durumu	Fayda
2. Turizm ve seyahat politikası ve koşulları	6. Turizm ve seyahate öncelik verilmesi	Fayda
	7. Turizm ve seyahatte açıklık	Fayda
	8. Fiyat rekabetçiliği	Maliyet
3. Altyapı ve hizmetler	9. Hava taşımacılığı altyapısı	Fayda
	10. Kara ve liman altyapısı	Fayda
	11. Turist hizmetleri altyapısı	Fayda
4. Sürdürülebilirlik	12. Çevresel sürdürülebilirlik	Fayda
	13. Sosyoekonomik sürdürülebilirlik	Fayda
	14. Talep sürdürülebilirliği	Fayda
5. Kaynaklar	15. Doğal kaynaklar	Fayda
	16. Kültürel kaynaklar	Fayda
	17. Eğlence dışı kaynaklar	Fayda

3.1. PSI

PSI (preference selection index), 2010'da Maniya ve Bhatt tarafından geliştirilmiş olup, daha az sayısal hesaplamalar yaparak optimum kriter ağırlıklarının ve alternatif sıralamanın belirlenmesinde etkili bir yöntem olarak kabul görmüştür (Şimşek Yağlı, 2024). Alternatifler arasında bir sıralama yapmak ve en iyiyi seçmek maksadıyla kullanılmaktadır. PSI yöntemi kriterlerin nispi önem derecelerini belirlemeye gerek duymadan çözüme ulaşmaktadır (Akyüz & Aka, 2015, s. 67). İstatistiksel temellere dayanan bu yöntem, kriter ağırlıklarının belirlenmesinde ortaya çıkabilecek fikir ayrılıkları olması durumunda da kullanılabilir (Altıntaş, 2024, s.253).

Yöntemin adımları şu şekildedir (Akyüz & Aka, 2015; Altıntaş, 2024; Şimşek Yağlı, 2024; Tuş & Aytaç Adalı, 2018):

Adım 1. Karar matrisi oluşturulur.

$$X = \begin{pmatrix} x_{11} & \cdots & x_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & \cdots & x_{mn} \end{pmatrix} \quad (1)$$

Adım 2. Karar matrisi normalize edilir.

Maksimize edilmek istenen kriterler için Eşitlik 2'deki formül uygulanır:

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_j^{\max}} \quad (2)$$

Minimize edilmek istenen kriterler için Eşitlik 3'teki formül uygulanır:

$$r_{ij} = \frac{x_j^{\min}}{x_{ij}} \quad (3)$$

Adım3. Herbir kriter için normalize performans değerlerinin ortalaması elde edilir (Tuş & Aytaç Adalı, 2018, s.249)

$$\bar{x}_{ij}^* = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m x_{ij}^* \quad (4)$$

Adım 3. Tercih değişim değeri hesaplanır (PV_j: preference variance value) (Altıntaş, 2024, s. 254).

$$PV_j = \sum_{i=1}^m (x_{ij}^* - \bar{x}_{ij}^*)^2 \quad (5)$$

Adım 4. Φ değerleri hesaplanır.

$$\Phi = 1 - PV_j \quad (6)$$

Adım 5. φ genel tercih değerleri hesaplanır.

$$\varphi_j = \frac{\Phi_j}{\sum \Phi_j} \quad (7)$$

Adım 6. PSI tercih endeksi hesaplanır.

$$PSI = \sum (r_{ij} * \varphi_j) \quad (8)$$

Sıralamalar PSI endeks değerine göre yapılmaktadır, en yüksek PSI değeri, alternatifler arasındaki en başarılı olan şeklinde yorumlanmaktadır (Akbulut, 2020, s.177).

3.2. Entropi

Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinden biri olan Entropi, alternatifler arasında seçim ya da sıralama yapmadan önce, kriterlerin önem ağırlıklarının hesaplanmasında kullanılan bir yöntemdir. Entropi kavramı temelde bilginin içindeki belirsizliği ölmektedir (Kenger & Organ, 2017). Entropi yöntemi belirli bir kişi tarafından bulunmuş değildir fakat 1948’de Shannon’un entropi formülünün ÇKKV yöntemlerine entegre edilmesiyle ortaya çıkmıştır.

Yöntemin adımları şu şekildedir (Karaatlı, 2016; Kenger & Organ, 2017; Shannon, 1948; Tunca, vd., 2016):

Adım 1: Karar matrisi oluşturulur.

$$X = \begin{pmatrix} x_{11} & \cdots & x_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & \cdots & x_{mn} \end{pmatrix} \quad (9)$$

Adım 2: Karar matrisi normalize edilir.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sum x_{ij}} \quad (10)$$

i: alternatifler

j: kriterler

r_{ij} : normalize edilmiş değerler

Adım 3: Entropi değerleri hesaplanır.

$$E_j = -\frac{\sum e_{ij} \ln(e_{ij})}{\ln(m)} \quad (11)$$

Adım 4: Önem ağırlıkları hesaplanır.

$$w_j = \frac{1 - E_j}{\sum (1 - E_j)} \quad (12)$$

3.3. TOPSIS

İlk olarak Hwang ve Yoon tarafından ortaya atılan bu ÇKKV modeli, sadece ağırlıkların belirlenmesi hususunda sınırlı bir subjektif bilgi gerektirmesi nedeniyle karar vericiler için çekici bir yöntem olmuştur (Olson, 2004, s.721). TOPSIS, bir kriterdeki olumsuzluğu bir başka kriterdeki iyi durum ile dengeleyen bir yöntemdir (Pavic & Novoselac, 2013, s.6). Ağırlıkların eşit olarak kabul edilmesi ya da herhangi başka bir yöntemle (regresyon, AHP, Fuzzy, vb.) elde edilmesi mümkündür. Yöntemin adımları şu şekildedir (a.g.e, 2013):

Adım 1. Karar matrisi oluşturulur.

$$X = \begin{pmatrix} x_{11} & \cdots & x_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & \cdots & x_{mn} \end{pmatrix} \quad (13)$$

Adım 2. Karar matrisi normalize edilir.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}} \quad (14)$$

Adım 3. Normalize karar matrisi ağırlıklandırılır.

$$a_{ij} = w_j r_{ij} = w_j \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}} \quad (15)$$

Adım 4. PIS ve NIS değerleri hesaplanır (pozitif ve negatif ideal çözümler) (Kuo, 2017, s.153).

$$PIS = \{z_1^+, z_2^+ \dots z_n^+\} = \left\{ \max_{i \in J} z_{ij} \mid j \in J \right\} \quad (16)$$

$$NIS = \{z_1^-, z_2^- \dots z_n^-\} = \left\{ \min_{i \in J} z_{ij} \mid j \in J \right\} \quad (17)$$

J_1 fayda yönlü kriterlerin, J_2 ise maliyet yönlü kriterlerin kümesidir.

Adım 5. Alternatiflerin PIS ve NIS'a olan uzaklıkları belirlenir (a.g.e., s.153):

$$D_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_j^+)^2}, i=1,2,\dots,m \quad (18)$$

$$D_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_j^-)^2}, i=1,2,\dots,m \quad (19)$$

Adım 6. En iyi alternatifin belirlenmesi için sıralama endeksi (ranking index) hesaplanır(a.g.e., s:153).

$$RI_j = \frac{D_i^-}{D_i^- + D_i^+} \quad (20)$$

4. BULGULAR

Ülkelerin **PSI** tercih seçim endeksine göre performans sıralaması adımları şu şekildedir.

Altı alternatif (ülkeler) ve 17 kriter için oluşturulan karar matrisi Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Karar Matrisi

Ülke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
BAHREYN	4.8	5.99	4.31	3.98	5.74	4.86	3.57	4.74	4.46	4.51	3.34	1.22	1.55	2.42	3.51	3.98	4.4
KUVEYT	4.44	6.53	4.78	3.72	5.32	2.28	2.88	3.74	4.15	3	1.72	1.35	1.33	2.45	3.73	3.99	3.09
UMMAN	4.84	6.35	4.39	3.9	5.5	3.39	4.12	5.11	3.91	3.72	2.64	2.1	1.99	2	3.59	3.5	4.65
KATAR	5.11	6.78	4.67	4.47	5.83	3.32	3.97	3.34	5.46	4.22	3.66	1.31	1.86	3.15	3.77	4.11	3.22
S. ARABİSTAN	4.95	6.36	4.79	4.59	6	4.43	3.1	4.52	4.96	3.84	3.96	2.99	2.58	3.33	3.87	2.96	4.69
BAE	5.57	6.4	4.83	4.67	6.23	5.39	5.67	4.28	6.52	4.67	5.48	1.85	2.48	3.84	4.06	2.67	3.92

Eşitlik 2 ve Eşitlik 3 kullanılarak elde edilen normalize karar matrisi Tablo 2'de sunulmuştur:

Tablo 2. Normalize Karar Matrisi

BAHREYN	0.86	0.88	0.89	0.85	0.92	0.90	0.63	0.93	0.68	0.97	0.61	0.41	0.60	0.63	0.86	0.97	0.94
KUVEYT	0.80	0.96	0.99	0.80	0.85	0.42	0.51	0.73	0.64	0.64	0.31	0.45	0.52	0.64	0.92	0.97	0.66
UMMAN	0.87	0.94	0.91	0.84	0.88	0.63	0.73	1.00	0.60	0.80	0.48	0.70	0.77	0.52	0.88	0.85	0.99
KATAR	0.92	1.00	0.97	0.96	0.94	0.62	0.70	0.65	0.84	0.90	0.67	0.44	0.72	0.82	0.93	1.00	0.69
S.ARABİSTAN	0.89	0.94	0.99	0.98	0.96	0.82	0.55	0.88	0.76	0.82	0.72	1.00	1.00	0.87	0.95	0.72	1.00
BAE	1.00	0.94	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.84	1.00	1.00	1.00	0.62	0.96	1.00	1.00	0.65	0.84

Eşitlik 4, 5, 6 ve 7 kullanılarak elde edilen Ortalama, PV_j ve φ_j değerleri Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Ortalama, PV_j ve φ_j değerleri

ort	0.89	0.94	0.96	0.90	0.93	0.73	0.69	0.84	0.75	0.86	0.63	0.60	0.76	0.75	0.92	0.86	0.85
PV_j	0.02	0.01	0.01	0.04	0.01	0.23	0.15	0.08	0.11	0.09	0.27	0.26	0.18	0.16	0.01	0.11	0.11
$1-PV_j$	0.98	0.99	0.99	0.96	0.99	0.77	0.85	0.92	0.89	0.91	0.73	0.74	0.82	0.84	0.99	0.89	0.89
φ_j	0.06	0.07	0.07	0.06	0.07	0.05	0.06	0.06	0.06	0.06	0.05	0.05	0.05	0.06	0.07	0.06	0.06

Eşitlik 8 kullanılarak elde edilen PSI endeks değerleri ve ülkelerin performans sıralaması Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. PSI Endeks Değerleri ve Ülkelerin Turizm Performans Sıralaması

	PSI Endeks Değerleri	Sıralama
BAE	0.935	1
S.ARABİSTAN	0.878	2
KATAR	0.821	3
BAHREYN	0.807	4
UMMAN	0.798	5
KUVEYT	0.712	6

TTDI üzerinden gerçekleştirilen PSI yöntemine göre turizm performans sıralamasında ilk sırada yer alan ülke BAE (Birleşik Arap Emirlikleri) olmuştur. İkinci sırada Suudi Arabistan, üçüncü sırada Katar yer almıştır.

TTDI’nın 17 alt göstergesinin objektif bir şekilde ağırlıklandırılması için **Entropi** ile elde edilen bulgular şu şekildedir:

Karar matrisi PSI’nınki ile aynıdır.

Tablo 5. Karar Matrisi

Ülke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
BAHREYN	4.8	5.99	4.31	3.98	5.74	4.86	3.57	4.74	4.46	4.51	3.34	1.22	1.55	2.42	3.51	3.98	4.4
KUVEYT	4.44	6.53	4.78	3.72	5.32	2.28	2.88	3.74	4.15	3	1.72	1.35	1.33	2.45	3.73	3.99	3.09
UMMAN	4.84	6.35	4.39	3.9	5.5	3.39	4.12	5.11	3.91	3.72	2.64	2.1	1.99	2	3.59	3.5	4.65
KATAR	5.11	6.78	4.67	4.47	5.83	3.32	3.97	3.34	5.46	4.22	3.66	1.31	1.86	3.15	3.77	4.11	3.22
S.ARABİSTAN	4.95	6.36	4.79	4.59	6	4.43	3.1	4.52	4.96	3.84	3.96	2.99	2.58	3.33	3.87	2.96	4.69
BAE	5.57	6.4	4.83	4.67	6.23	5.39	5.67	4.28	6.52	4.67	5.48	1.85	2.48	3.84	4.06	2.67	3.92

Eşitlik 10 kullanılarak elde edilen normalize karar matrisi Tablo 6’da sunulmuştur:

Tablo 6. Normalize Karar Matrisi

BAHREYN	0.16	0.16	0.16	0.16	0.17	0.21	0.15	0.18	0.15	0.19	0.16	0.11	0.13	0.14	0.16	0.19	0.18
KUVEYT	0.15	0.17	0.17	0.15	0.15	0.10	0.12	0.15	0.14	0.13	0.08	0.12	0.11	0.14	0.17	0.19	0.13
UMMAN	0.16	0.17	0.16	0.15	0.16	0.14	0.18	0.20	0.13	0.16	0.13	0.19	0.17	0.12	0.16	0.17	0.19
KATAR	0.17	0.18	0.17	0.18	0.17	0.14	0.17	0.13	0.19	0.18	0.18	0.12	0.16	0.18	0.17	0.19	0.13
S.ARABİSTAN	0.17	0.17	0.17	0.18	0.17	0.19	0.13	0.18	0.17	0.16	0.19	0.28	0.22	0.19	0.17	0.14	0.20
BAE	0.19	0.17	0.17	0.18	0.18	0.23	0.24	0.17	0.22	0.19	0.26	0.17	0.21	0.22	0.18	0.13	0.16

Eşitlik 11 ve Eşitlik 12 kullanılarak elde edilen Entropi Değerleri ve Önem Ağırlıkları Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Entropi Değerleri ve Önem Ağırlıkları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Ej	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.98	0.99	0.99	0.99	0.99	0.97	0.97	0.99	0.99	1.00	0.99	0.99
1-Ej	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.03	0.03	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01
wj	0.01	0.00	0.00	0.01	0.00	0.12	0.09	0.03	0.05	0.03	0.19	0.18	0.09	0.08	0.00	0.04	0.04

Tablo 7’deki verilere göre TTDI’nın en önemli alt göstergesi, %19’luk ağırlık ile “Turist hizmetleri ve Altyapı”dır (bkz. Tablo 1). İkinci sırada %18’lik ağırlık ile “Çevresel Sürdürülebilirlik” gelmiştir. Üçüncü sırada %12’lik ağırlık ile “Seyahat ve Turizme öncelik verilmesi”dir. En önemsiz kriter ise, “Güvenlik ve Emniyet” olarak bulunmuştur.

PSI ile ortaya konan sıralamanın karşılaştırılabilmesi için **Entropi tabanlı TOPSIS** yöntemi uygulanmış olup, bulguları şu şekildedir:

Karar matrisi önceki adımlarla aynıdır, okuma kolaylığı bakımından tekrar yazılmıştır.

Tablo 8. Karar Matrisi

Ülke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
BAHREYN	4.8	5.99	4.31	3.98	5.74	4.86	3.57	4.74	4.46	4.51	3.34	1.22	1.55	2.42	3.51	3.98	4.4
KUVEYT	4.44	6.53	4.78	3.72	5.32	2.28	2.88	3.74	4.15	3	1.72	1.35	1.33	2.45	3.73	3.99	3.09
UMMAN	4.84	6.35	4.39	3.9	5.5	3.39	4.12	5.11	3.91	3.72	2.64	2.1	1.99	2	3.59	3.5	4.65
KATAR	5.11	6.78	4.67	4.47	5.83	3.32	3.97	3.34	5.46	4.22	3.66	1.31	1.86	3.15	3.77	4.11	3.22
S.ARABİSTAN	4.95	6.36	4.79	4.59	6	4.43	3.1	4.52	4.96	3.84	3.96	2.99	2.58	3.33	3.87	2.96	4.69
BAE	5.57	6.4	4.83	4.67	6.23	5.39	5.67	4.28	6.52	4.67	5.48	1.85	2.48	3.84	4.06	2.67	3.92

Eşitlik 14 kullanılarak elde edilen normalize karar matrisi Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9. *Normalize Karar Matrisi*

Ülke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
BAHREYN	0.39	0.38	0.38	0.38	0.41	0.49	0.37	0.45	0.36	0.46	0.37	0.26	0.31	0.34	0.38	0.45	0.44
KUVEYT	0.37	0.42	0.42	0.36	0.38	0.23	0.29	0.35	0.34	0.30	0.19	0.29	0.27	0.34	0.41	0.46	0.31
UMMAN	0.40	0.40	0.39	0.38	0.39	0.34	0.42	0.48	0.32	0.38	0.29	0.45	0.40	0.28	0.39	0.40	0.47
KATAR	0.42	0.43	0.41	0.43	0.41	0.33	0.41	0.31	0.45	0.43	0.41	0.28	0.38	0.44	0.41	0.47	0.32
S. ARABİSTAN	0.41	0.41	0.42	0.44	0.42	0.44	0.32	0.43	0.41	0.39	0.44	0.64	0.52	0.46	0.42	0.34	0.47
BAE	0.46	0.41	0.43	0.45	0.44	0.54	0.58	0.40	0.53	0.47	0.61	0.40	0.50	0.53	0.44	0.30	0.40

Eşitlik 15 kullanılarak elde edilen ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10. *Entropi Ağırlıklarıyla Ağırlıklandırılmış Matris*

Ülke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
BAHREYN	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.06	0.03	0.01	0.02	0.02	0.07	0.05	0.03	0.03	0.00	0.02	0.02
KUVEYT	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.03	0.03	0.01	0.02	0.01	0.04	0.05	0.02	0.03	0.00	0.02	0.01
UMMAN	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.04	0.04	0.02	0.02	0.01	0.06	0.08	0.04	0.02	0.00	0.02	0.02
KATAR	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.04	0.04	0.01	0.02	0.01	0.08	0.05	0.03	0.04	0.00	0.02	0.01
S. ARABİSTAN	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.05	0.03	0.01	0.02	0.01	0.08	0.12	0.05	0.04	0.00	0.01	0.02
BAE	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.07	0.05	0.01	0.03	0.02	0.12	0.07	0.05	0.04	0.00	0.01	0.02

Eşitlik 16, 17, 18, 19 ve 20 kullanılarak elde edilen alternatiflerin ideal çözümlere uzaklıkları ve sıralama endeksleri Tablo 11’de sunulmuştur:

Tablo 11. *Alternatiflerin İdeal Çözümlere Uzaklıkları ve Sıralama Endeksleri*

	D_i^+	D_i^-	RI_j	Sıralama
BAHREYN	0.09	0.05	0.35	5
KUVEYT	0.12	0.01	0.08	6
UMMAN	0.08	0.05	0.36	4
KATAR	0.08	0.05	0.37	3
S. ARABİSTAN	0.04	0.09	0.68	2
BAE	0.05	0.10	0.69	1

Eşit ağırlıklarla hesaplanan alternatiflerin ideal çözümlere uzaklıkları ve sıralama endeksleri Tablo 12’de sunulmuştur:

Tablo 12. TOPSIS'te Eşit Ağırlıklarla Elde Edilen Sıralama

	D_i^+	D_i^-	RI_j	Sıralama
BAHREYN	0.04	0.02	0.40	4
KUVEYT	0.05	0.01	0.21	6
UMMAN	0.04	0.02	0.37	5
KATAR	0.03	0.03	0.45	3
S. ARABİSTAN	0.02	0.04	0.61	2
BAE	0.02	0.05	0.71	1

Uygulamada kullanılan PSI, Entropi Tabanlı TOPSIS ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS yöntemlerinden elde edilen ülke sıralamaları Tablo 13'te sunulmuştur:

Tablo 13. PSI, Entropi Tabanlı TOPSIS ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS Sıralamaları

Ülke	PSI Sıralaması	Entropi Tabanlı TOPSIS Sıralaması	Eşit Ağırlıklı TOPSIS Sıralaması
BAE	1	1	1
S.ARABİSTAN	2	2	2
KATAR	3	3	3
BAHREYN	4	5	4
UMMAN	5	4	5
KUVEYT	6	6	6

Her üç yönteme göre de sıralamalar neredeyse birbirinin aynısı şeklinde elde edilmiştir. Sadece Entropi tabanlı TOPSIS'e göre, Umman ve Bahreyn'in başarı sırası yer değiştirmiştir, diğer ülkeler PSI ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS ile aynıdır.

Bu yöntemlerden elde edilen başarı sıralamaları arasındaki ilişkiler Spearman Sıra Korelasyonu ile ölçülmüş olup, Tablo 14'teki gibidir:

Tablo 14. PSI, Eşit Ağırlıklı TOPSIS ve Entropi Tabanlı TOPSIS Sıralamaları Arasındaki İlişki Matrisi

Spearman ρ	PSI	Entropi Tabanlı TOPSIS	Eşit Ağırlıklı TOPSIS
PSI	1	..	..
Entropi Tabanlı TOPSIS	0.9429	1	..
Eşit Ağırlıklı TOPSIS	1	0.9429	1

PSI ve Eşit ağırlıklarla uygulanan TOPSIS yönteminden elde edilen sıralamalar birebir aynı bulunmuştur. Entropi tabanlı TOPSIS yönteminden elde edilen sıralama da bunlarla çok büyük benzerlik göstermiştir (Spearman $\rho = 0,9429$).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Körfez İşbirliği Konsey Üyesi ülkelerinin turizm performanslarının Dünya Ekonomik Forumu'nun Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi (TTDI-2024) üzerinden, PSI, Entropi tabanlı TOPSIS ve Eşit ağırlıklı TOPSIS ÇKKV yöntemleriyle değerlendirildiği bu çalışmada her üç yöntemle göre de en yüksek performansı gösteren ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) olmuştur. Yedi emirlikten oluşan BAE'nin turizm performansı bakımından ilk sırada yer alması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Çünkü BAE uzun yıllardır turizme en büyük yatırımları yapan, küresel çapta en zengin kesim için bir cazibe merkezi haline gelmiş, bununla birlikte ulaşım, konaklama, eğlence vb. faaliyetleri en üst kalitede sağlamakta olan bir ülkedir. Bu başarı, yapılmış olan devasa yatırımların bir sonucudur. Sıralamada her üç yöntemle göre BAE'den sonra gelen ülke, Suudi Arabistan olmuştur. Suudi Arabistan'nın yönetimde elitlere de yer vererek teknokrasiye yaklaşması, Vizyon 2030 projesiyle dünyaya açılan modernleşme adımları, Kâbe'den kaynaklı İslami turizmin yanısıra VENOM, vb çılgın projelere sahip olması, Kızıldeniz dolayında yapılan lüks tatil köyleri ve villalar, çöl ve doğa turizmine ağırlık verilmeye başlanması bu başarıyı getirmiştir. Yine, her üç yöntemle göre üçüncü sırada yer alan ülke Katar olmuştur. Katar'ın 2022'de Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmış olması ülkeye dünya çapında çok büyük bir tanınırlık sağlamıştır. Bahreyn ve Umman birbirine yakın bir performans göstermişlerdir. Bahreyn bir ticaret ve finans merkezi olma özellikleriyle ve özellikle Kral Fahd Köprüsü ile Suudi Arabistan'dan günübürlük çektiği turistlerle, içkinin serbest olduğu çılgın eğlence ve şovlarıyla önemli bir turizm kapasitesine sahiptir. Umman ise diğer körfez ülkelerinden farklı olarak, daha çok doğal güzelliklerini, tarihini ve sanatını ön plana çıkaran niş bir turizm hizmeti vermektedir. Sıralamada en son sırada yer alan ülke ise Kuveyt olmuştur. Bu durumun, Kuveyt'in çok sıkı bir vize politikası uygulaması, ülkeye hiçbir şekilde içki sokulmaması, muhafazakâr yapının batılı turistlerce benimsenmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada herhangi bir kısıtlılıkla karşılaşılmamıştır. Çalışmanın verileri WEF 2024 raporundan elde edilmiştir. Çalışmanın motivasyonu, turizm alanında ülkelerin TTDI üzerinden performans değerlendirmesi hakkında yazılmış çok az sayıda yayın bulunması, Körfez ülkeleri ile ilgili olarak ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olmasıdır. Bu çalışmanın bulguları bu nedenle literatür ile karşılaştırılamamıştır. Bu bakımdan, bu çalışmanın, diğer eserlerle birlikte, alana anlamlı bir katkı yapacağı düşünülmektedir. Fakat Şimşek Yağlı (2024)'nın Avrupa ve Avrasya ülkelerinde TTDI üzerinden PSI yöntemiyle gerçekleştirmiş olduğu çalışmada en önemli kriter "Kültürel Kaynaklar" iken, bu çalışmada en önemli kriter "Turist hizmetleri ve Altyapı" olarak bulunmuştur. Sadece bu bakımdan bir kıyaslama yapılabilmiştir.

Performans değerlendirmelerinde dünya çapında kabul görmüş endekslerin kullanılması, hem objektif bir durum tespiti sağlamakta hem de yıllar içinde gerçekleşen değişimlerin kolaylıkla karşılaştırılabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada yöntem olarak öncelikle PSI kullanılmıştır, ikinci aşamada ise PSI'nın ağırlık kullanmadan ortaya koyduğu sıralamanın kıyaslanması amacıyla Entropi tabanlı TOPSIS ve Eşit Ağırlıklı TOPSIS yöntemleri kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır.

PSI ile Eşit Ağırlıklı TOPSIS birebir aynı sıralamayı vermiştir. Entropi tabanlı TOPSIS de bu iki yöntemle çok yüksek benzerliğe sahip bir sıralama ortaya koymuştur (Spearman $\rho=0,9429$).

Bu alışmada PSI yönteminin tercih edilme sebebi, hem hesaplama kolaylığı olması hem de ağırlık hesaplanmasına gerek duymadan performans sıralaması yapabilmesidir. Kriter ağırlıklarının uzman görüşü, AHP, Fuzzy- AHP vb. yöntemler kullanılarak subjektif olarak belirlenmesi, çalışmanın sonuçlarının genellenmesinin önüne geçebilmektedir. Fakat PSI'nın bulguları genellenebilir, farklı zamanlarda tekrarlanarak karşılaştırılabilir niteliktedir.

Beyan

Bu eser tek yazarlıdır. Herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır. Hiçbir kurumdan yardım alınmamıştır. Araştırma kapsamında etik kurul iznine ihtiyaç bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akbulut, O. Y. (2020). Gri Entropi Temelli PSI ve ARAS ÇKKV Yöntemleriyle Türk Mevduat Bankalarının Performans Analizi = Performance Analysis of Turkish Deposit Banks with Gray Entropy Based PSI and ARAS MCDM Methods. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 52–65. <https://doi.org/10.29106/fesa.690432>
- Akyüz, G., & Aka, S. (2015). An Alternative Approach for Manufacturing Performance Measurement: Preference Selection Index (PSI) Method. *Business and Economics Research Journal*, 6(1), 63–77.
- Altıntaş, F. F. (2024). Analysis of Democracy Performances of G7 Countries: an Application With Psi Method. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5(2), 245–268. <https://doi.org/10.58702/teyd.1382058>
- Biletbayı Blog. (2025). *Ortadoğu gezi rehberi*. 19 Aralık 2025 tarihinde <https://blog.biletbayi.com/ortadogu/> adresinden erişildi.
- Bingöl, O. (2021). Suudi arabistan'ın vizyon 2030 projesinin rantiyeciliğin dönüşümü ve ortadoğu'da dengeleme arayışı bağlamında değerlendirilmesi. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi Giriş*, 2021, 500–540.
- Can, M., & Benli, S. (2024). Tuzim ve Turist. In L. Toprak (Ed.), *Turizm Ekonomisi* (pp. 15–28). Akademisyen Kitabevi.
- Çınkara, G. (2023). Prens Muhammed bin Selman'ın 2030 Vizyonunu Anlamlandırmak: Suudi Arabistan'da Teknokrasi, Milliyetçilik ve Yeni Ekonomi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(36), 93–121. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1261909>
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK). (2017, Ekim). *Umman ülke bülteni*. Erişim adresi: <https://www.deik.org.tr/uploads/oman.pdf>
- Göral, R. (2016). Tourism Destination Competitive Factors and. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2, 66–81.
- Gürsakar, S., & Arlı, N. B. (2023). *Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi : Seyahat ve Turizmde Travel and Tourism Development Index : The Impact of Travel and Tourism Sustainability on Tourism Receipts and Tourist Arrivals*. 16(November), 639–653.
- Institute for Economics & Peace. (t.y.). *Global Peace Index Map*. Vision of Humanity. Erişim tarihi: 19 Aralık 2025, <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>
- İNSAMER. (t.y.). *Bahreyn - Ülke profili*. Erişim adresi: <https://www.insamer.com/tr/ulke-profil-bahreyn/>
- International Tourism Highlights, 2024 Edition. (2024). *International Tourism Highlights, 2024 Edition*. <https://doi.org/10.18111/9789284425808>
- Karaatlı, M. (2016). ENTROPİ Grilişiksel Analiz Yöntemleriyle Bütünleşik Bir Yaklaşım: Turizm Sektöründe Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 63–77. <http://dergipark.gov.tr/sduibfd/issue/20859/223798>
- Kenger, M. D., & Organ, A. (2017). Cilt: 4, Sayı: 4 (Sf. 152-170) Adnan Menderes University. *Journal of Institute of Social Sciences*, 4(4), 152–170.
- Kuo, T. (2017). A modified TOPSIS with a different ranking index. *European Journal of Operational Research*, 260(1), 152–160.
- Numbeo. (2025). *Crime and safety index by country 2025*. https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp
- Obilet Blog. (2025). *Kuveyt'te gezilecek yerler*. 19 Aralık 2025 tarihinde <https://blog.obilet.com/kuveytte-gezilecek-yerler/> adresinden erişildi.
- Olson, D. L. (2004). Comparison of weights in TOPSIS models. *Mathematical and Computer Modelling*, 40, 721–727.
- Özkan. (2020, 22 Mart). *Katar'da gezilecek 13 muhteşem yer*. Biletbayı Blog. 19 Aralık 2025 tarihinde <https://blog.biletbayi.com/katar-gezilecek-yerler.html/> adresinden erişildi.
- Özkan. (2024, 11 Mayıs). *Dubai gezilecek yerler – En güzel 85 görülmesi gereken nokta!*. Biletbayı Blog. 19 Aralık 2025 tarihinde <https://blog.biletbayi.com/dubai-gezilecek-yerler.html/> adresinden erişildi.
- Pala, P. (2018, 5 Nisan). *Suudi Arabistan gezilecek yerler: Görülecek 9 yer*. Turna.com Blog. 19 Aralık 2025 tarihinde <https://www.turna.com/blog/suudi-arabistan-gezilecek-yerler> adresinden erişildi.
- Pavic, Z., & Novoselac, V. (2013). Notes on TOPSIS Method. *International Journal of Research in Engineering and Science*, 1(2), 5–12.
- Sarı Çallı, D. (2015). Turizm Yazınında Teorik Çerçeve ve Yaşanan Tartışmalar ve Turizmoloji Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7, 135–142.
- Shannon, C. E. (1948). A Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal*, 27(3), 379–423. <https://doi.org/10.1002/j.1538-7305.1948.tb01338.x>
- Şimşek Yağlı, B. (2024). Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi Göstergelerinin PSI ile Ağırlıklandırılması: Avrupa ile Avrasya Ülkeleri Üzerine bir Araştırma. *Türk Turizm Arastırmaları Dergisi*, 5(4), 396–412. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2024.1497>
- Sungur Avcı, S., & Avcı, M. (2025). Seyahat ve Turizm Gelişim Endeksi Perspektifinden Türk Devletlerinin Performansı: Gelişmeler ve Öneriler. *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 25(1), 221–255.

- <https://doi.org/10.32449/egetdid.1608243>
- Tunca, M. Z., Ömürbek, N., Cömert, H. G., & Aksoy, E. (2016). Opec Ülkelerinin Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden Entropi ve Maut İle Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(22998), 1–12. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.245987>
- Tuş, A., & Aytaç Adalı, E. (2018). CODAS ve PSI Yöntemleri İle Personel Değerlendirmesi. *Alphanumeric Journal*, 6(2), 243–256. <https://doi.org/10.17093/alphanumeric.432843>
- UNWTO. (2010). *Role of the International Recommendations for Tourism Statistics 2008*. United Nations. <https://doi.org/10.18356/05265168-en>
- WAM, E. N. A. (n.d.). *No Title*. Retrieved October 13, 2025, from <https://www.wam.ae/tr/article/b160ge6-bae-turizm-sektörü-2024te-güçlü-performans>
- WEF, U. of S. (collaborating). (2024). *Travel & Tourism Development Index 2024*. 11–60. <https://www.weforum.org/publications/travel-tourism-development-index-2024/>
- Wikipedia. (2025). *Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi*. 19 Aralık 2025 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Körfez_Arap_Ülkeleri_İşbirliği_Konseyi adresinden erişildi.

Extended Abstract

This study evaluated the tourism performance of the Gulf Cooperation Council member countries (Saudi Arabia, United Arab Emirates, Qatar, Bahrain, Kuwait, and Oman) using the Preference Choice Index (PSI) based on the Travel and Tourism Development Index (TTDI). Data for the study were taken from the World Economic Forum TTDI 2024 Report. The study also weighted the 17 sub-indicators of the TTDI using the Entropy Method, and identified the most important criteria.

The literature review revealed an extremely limited number of studies evaluating country performance using the TTDI. No such studies were found for Gulf countries. This study, undertaken to address this gap, has two primary objectives. The first is to weight the TTDI sub-indicators using entropy and identify the most important criteria. The second is to rank the tourism performance of Gulf Cooperation Council member countries using the PSI, Entropy-based TOPSIS and Equally Weighted TOPSIS methods. In terms of ranking, PSI and Equal Weighted TOPSIS yielded identical results, while the ranking of Entropy-based TOPSIS was found to be highly correlated with these two methods (Spearman $\rho=0.9429$). According to all three methods, the UAE (United Arab Emirates) ranked first in tourism performance. Saudi Arabia came in second, and Qatar came in third.

In the criteria weighting performed using entropy, the most important sub-indicators were "Tourist Services and Infrastructure" with a weight of 19%. "Environmental Sustainability" came in second with an 18% weight. "Prioritizing Travel and Tourism" came in third with a weight of 12%. The least important criterion was found to be "Security and Safety."

In this study, which evaluated the tourism performance of the Gulf Cooperation Council member countries using the World Economic Forum's Travel and Tourism Development Index (TTDI-2024) using MCDM methods, the United Arab Emirates (UAE) showed the highest performance. It's not surprising that the UAE, comprised of seven emirates, ranked first in terms of tourism performance. For many years, the UAE has made the largest investments in tourism, becoming a center of attraction for the wealthiest segments of society globally, and providing top-quality transportation, accommodation, entertainment, and other services. This success is a result of these massive investments. Following the UAE in the rankings is Saudi Arabia. Saudi Arabia's approach to technocracy by including elites in its leadership, its modernization efforts opening up to the world with the Vision 2030 project, its innovative projects like VENOM alongside Islamic tourism originating from the Kaaba, the luxury resorts and villas built around the Red Sea, and its focus on desert and nature tourism have all contributed to this success. Qatar ranked third. This success isn't surprising either. Qatar's hosting of the 2022 World Cup has brought significant international recognition to the country. Bahrain and Oman performed similarly. Bahrain boasts significant tourism potential as a trade and financial center, attracting tourists from Saudi Arabia, particularly through the King Fahd Bridge, and its vibrant entertainment and shows, where alcohol is permitted. Unlike other Gulf countries, Oman offers a niche tourism offering that emphasizes its natural beauty, history, and art. Kuwait ranked last. This is believed to be due to Kuwait's strict visa policy, the prohibition of alcohol, and its conservative approach, which Western tourists find unacceptable.

No limitations were encountered in this study. Data for the study were obtained from the WEF 2024 report. This study is expected to make a significant contribution to the literature, alongside the very few studies that focus on measuring the tourism performance of GCC member countries using multi-criteria decision-making (MCDM) methods. The fact that PSI, used in the application, is a novel method compared to other multi-criteria decision-making methods, along with its structure that overcomes the risk of subjective weighting, also reinforces the originality of this study.